

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

N Á L E Z

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 249/05-25

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 18. januára 2006 v senáte zloženom z predsedu Jána Mazáka a zo sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej a sudcu Alexandra Bröstla o sťažnosti P., a. s., so sídlom B., zastúpenej advokátom JUDr. P. H., B., namietajúcej porušenie jej základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 Ústavy Slovenskej republiky uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 1. augusta 2005 sp. zn. 1 Cdo 100/2005 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 1. augusta 2005 sp. zn. 1 Cdo 100/2005 b o l o p o r u š e n é základné právo P., a. s., B. na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.

2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 1. augusta 2005 sp. zn. 1 Cdo 100/2005 z r u š u j e a v e c v r a c i a Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky je p o v i n n ý uhradiť P., a. s., B. trovy právneho zastúpenia 5 302 Sk (slovom päťtisícristodva slovenských korún) na účet advokáta JUDr. P. H., B., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bolo 30. septembra 2005 doručené podanie P., a. s., so sídlom B., (ďalej len „sťažovateľka“), zastúpenej advokátom JUDr. P. H., B., ktoré bolo označené ako „*Ústavná sťažnosť*“. Z jeho obsahu vyplynulo, že sťažovateľka namieta porušenie jej základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) z 1. augusta 2005 sp. zn. 1 Cdo 100/2005.

Sťažovateľka vo svojej sťažnosti okrem iného uviedla:

«... Dňa 13. 10. 1999 bola na Okresnom súde v Žiline podaná žaloba v právnej veci žalobcu: Ing. M. V., trvale bytom Ž. proti žalovanému, ktorým bol sťažovateľ, o ochranu osobnosti...

Dňa 23. 05. 2003 vyniesol Okresný súd v Žiline v predmetnej právnej veci rozsudok, ktorý bol sťažovateľovi doručený dňa 26. 09. 2003...

Dňa 21. 10. 2003 podal sťažovateľ proti predmetnému rozsudku Okresného súdu v Žiline odvolanie...

Vo veci žalovanou podaného odvolania bolo na Krajskom súde Žilina vytýčené pojednávanie na deň 1. 6. 2004. Na tomto pojednávaní sa zúčastnili právni zástupcovia žalobcu a žalovaného. Právny zástupca žalovaného na pojednávaní uviedol, že trvá na podanom odvolaní ako aj dôvodoch v ňom uvedených. Na uvedenom pojednávaní Krajský súd uznesením vrátil vec Okresnému súdu Žilina na vydanie opravného uznesenia. Opravné uznesenie bolo Okresným súdom Žilina vydané 9. 8. 2004...

Až následne dňa 30. 11. 2004 vydal Krajský súd v Žiline uznesenie, ktorým vyššie spomenuté odvolanie žalovaného proti rozsudku OS Žilina odmietol. Súd údajne rozhodol

v súlade s ustanovením § 214 ods. 2 písm. a) O. s. p. bez nariadenia pojednávania pričom nebral do úvahy, že dňa 1. 6. 2004 sa v tejto veci konalo pojednávanie na KS Žilina.

Svoje rozhodnutie odôvodnil odvolací súd tým, že preskúmaním zistil, že rozsudok okresného súdu bol doručený splnomocnenému zástupcovi sťažovateľa 26. septembra 2003. Zákonom stanovená 15-dňová odvolacia lehota pripadla podľa názoru KS Žilina na 11. októbra 2003. Podľa obálky zásielky, ktorej súčasťou bolo odvolanie, bolo toto podané na Poštovom úrade B. dňa 21. 10. 2003, teda po uplynutí zákonnej odvolacej lehoty. Za tejto situácie odvolací súd odvolanie odporcu bez vecného prejednanja ako neskoro podané odmietol...

Proti vyššie uvedenému uzneseniu odvolacieho súdu podal sťažovateľ dovolanie...

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „Najvyšší súd“) sa predmetným dovolaním zaoberal a dňa 01. 08. 2005 vydal uznesenie, sp. zn. 1 Cdo 100/2005, v ktorom predmetné dovolanie odmieta. Svoje rozhodnutie odôvodnil tým, že v danej veci sa sťažovateľovi postupom a rozhodnutím odvolacieho súdu neodňala možnosť konať pred súdom v zmysle § 237 písm. f) O. s. p. v rozhodnutí odvolacieho súdu dovolací súd nezistil žiadnu takúto vadu a rozhodnutie odvolacieho súdu takouto vadou podľa názoru dovolacieho súdu netrpí. Odvolací súd podľa názoru Najvyššieho súdu SR totiž rozhodol správne, keď odmietol jeho odvolanie ako oneskorene podané [§ 218 ods. 1 písm. a) O. s. p.].

Svoje rozhodnutie oprel Najvyšší súd o to, že podľa prechodného ustanovenia § 372i O. s. p. v znení zákona č. 353/2003 Z. z., účinného od 1. septembra 2003, ustanovenia tohto zákona sa použijú aj na konanie začaté pred jeho účinnosťou, ak nie je ďalej ustanovené inak. Právne účinky úkonov, ktoré v konaní nastali pred nadobudnutím účinnosti tohto zákona, zostávajú zachované.

Podľa názoru Najvyššieho súdu, druhá veta citovaného prechodného ustanovenia sa opiera o všeobecne platnú zásadu, že nie je možné vždy bezvýhradne uplatniť princíp, že nové predpisy sa uplatnia ihneď, a to i na konania začaté pred ich účinnosťou. Bezvýhradné uplatnenie ostatne uvedeného princípu by totiž viedlo k zásahu do už vzniknutých procesných práv účastníkov. Citované prechodné ustanovenie preto, v záujme ochrany práv účastníkov, ale aj v záujme určitosti procesných vzťahov, určuje, že právne účinky úkonov, ktoré v konaní nastali pred účinnosťou zákona č. 353/2003 Z. z., zostávajú zachované.

Procesné úkony súdu alebo účastníkov konania môžu mať len tie účinky, ktoré s nimi spája predpis, ktorý sa stane účinným až po urobení úkonu. Procesnými úkonmi súdu sú všetky úkony, ktoré súd robí v priebehu konania od jeho začatia až do jeho právoplatného skončenia.

Podľa dovolacieho súdu, nie sú pochybnosti o tom, že procesným úkonom súdu (§ 36 a nasl. O. s. p.) je aj vyhlásenie rozsudku, pri ktorom súd uvedie výrok rozsudku spolu s odôvodnením a poučením o odvolaní a o možnosti výkonu rozhodnutia (§ 156 ods. 1 O. s. p.). Poučenie o odvolaní obsahuje poučenie o lehote a mieste jeho podania. Právnym účinkom vyhlásenia rozsudku je to, že súd je ním viazaný (§ 156 ods. 3 O. s. p.). V danom prípade sa jedná o viazanosť súdu v tom zmysle, že nemôže vo veci samej ďalej konať a meniť toto rozhodnutie. V súdnom konaní je súd subjektom odlišným a nezávislým od strán súdneho sporu, čo je podľa nášho názoru potrebné rozlišovať.

V danej veci Okresný súd v Žiline 23. 5. 2003 vyhlásil rozsudok, odôvodnil ho a dal právne poučenie o opravnom prostriedku. Vzhľadom na to, že právne účinky vyhlásenie rozsudku zostali podľa prechodného ustanovenia § 372i ods. 1 O. s. p. zachované, súd prvého stupňa v písomne vyhotovenom rozsudku správne poučil účastníkov, že odvolanie proti nemu je možné podať do pätnástich dní od jeho doručenia (§ 204 ods. 1 O. s. p. v znení do 31. augusta 2003). Pätnásťdňová odvolacia lehota uplynula žalovanému 11. októbra 2003 (pozn. sťažovateľa - lehota v skutočnosti uplynula až 13. októbra 2003), urobil tak po uplynutí zákonnej lehoty určenej ustanovením § 204 ods. 1 O. s. p. v znení do 31. augusta 2003.

Na základe vyššie uvedeného Najvyšší súd vyjadril názor, že sťažovateľom presadzovaný výklad by bol v podstate uplatnením neprípustnej pravej retroaktivity. Stanovuje totiž nové právne následky pre také skutkové podmienky, ktoré nastali ešte pred účinnosťou novej právnej úpravy. Z povahy procesného práva plynie, že nové predpisy môžu pôsobiť výlučne iba odo dňa ich účinnosti, a to aj pre konania, ktoré boli začaté pred jeho účinnosťou...

Sťažovateľ v dovolaní, ktoré podal proti uzneseniu Krajského súdu vydanému dňa 30. 11. 2004 tvrdil, že podľa jeho názoru nie je právny názor súdu, podľa ktorého súd je po vyhlásení rozsudku týmto viazaný, a to aj pokiaľ ide o poučenie o odvolaní, v danom prípade správny. V takomto prípade, pri striktnom výklade zákona, by súd nikdy nemohol

aplikovať ustanovenie § 204 ods. 2 O. s. p., ktorý stanovuje, že tam, kde súd nesplnil svoju povinnosť (§ 157 ods. 1 O. s. p.) dať účastníkovi poučenie o možnosti podať odvolanie, má účastník možnosť uplatniť právo na odvolanie v lehote troch mesiacov od doručenia rozhodnutia. Aplikovať by toto ustanovenie súd nemohol, lebo by bol viazaný síce vyhláseným, ale nesprávnym (nezákonným) rozsudkom.

Pri nesprávnom poučení je relevantné, či poučenie v rozhodnutí nebolo uvedené vôbec alebo bolo uvedené nesprávne (odvolanie nie je prípustné) alebo bola stanovená kratšia alebo dlhšia ako zákonná lehota. Plynutie odvolacej lehoty aj v takýchto prípadoch začína odo dňa doručenia rozhodnutia. Teda súd by musel vždy aplikovať lehotu obsiahnutú v poučení rozsudku bez ohľadu na platné ustanovenia zákona. Pri posudzovaní procesných práv a povinností účastníkov konania sa vychádza zo stavu (právnej úpravy) platnej v čase rozhodovania, resp. v čase, kedy určitá osoba urobila určitý úkon.

Účastníci predmetného konania boli v dôsledku zmeny právneho stavu v čase doručenia rozsudku, v rozsudku nesprávne poučení o lehote na odvolanie, preto bol sťažovateľ oprávnený v zmysle ustanovenia § 204 ods. 2 O. s. p. podať odvolanie proti predmetnému rozsudku v lehote 3 mesiacov od jeho doručenia.

Rozsudok v právnej veci vedenej na Okresnom súde v Žiline pod sp. zn. 2 C 1885/99 bol sťažovateľovi doručený až po nadobudnutí účinnosti zákona č. 353/2003 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa O. s. p., t. j. po 01. 09. 2003. Rozsudok bol doručený splnomocnenému právnenému zástupcovi navrhovateľa až dňa 26. 09. 2003.

Zákon č. 353/2003 Z. z., ktorý mení a dopĺňa zákon č. 99/1963 Zb. O. s. p., v interporálnych ustanoveniach v § 372i ods. 1 stanovuje, že „ustanovenia tohto zákona (rozumej 353/2003 Z. z.) sa použijú aj na konanie začaté pred jeho účinnosťou, ak nie je ďalej stanovené inak. Právne účinky úkonov, ktoré v konaní nastali pred nadobudnutím účinnosti tohto zákona zostávajú zachované“. Obsahom prechodných (intertemporálnych) ustanovení sa v zmysle právnej teórie rozumie režim prechodného spolupôsobenia skoršieho a neskoršieho práva.

Keďže prechodné ustanovenia zákona č. 353/2003 Z. z. neustanovujú inak, platia pre doručenie a počítanie lehoty na odvolanie v konaní č. k. 2 C 1885/99 vedenom na Okresnom súde v Žiline ustanovenia zákona č. 99/1963 Zb. - O. s. p. v znení zákona č. 353/2003. Vychádza sa pritom zo zásady lex posterior derogat priori (neskorší zákon ruší

skorší).

Uvedené je prejavom základnej zásady uplatňovanej v procesnom práve, podľa ktorej na procesné úkony v súdnom konaní sa zásadne aplikuje procesné právo platné a účinné v čase uskutočnenia procesného úkonu.

Uvedenú zásadu potvrdil vo svojom rozhodnutí i Najvyšší súd Slovenskej republiky v konaní č. Sž-o.NS 13/03, keď proti rozsudku, ktorý bol vyhlásený v čase, keď bolo správne súdnictvo jednoinštančné, t. j. v tom zmysle znelo i poučenie účastníkov o nemožnosti použiť opravný prostriedok, avšak doručený v čase, keď bolo možné využiť opravný prostriedok, pripustil konanie o opravnom prostriedku.

Z uvedeného vyplýva, že sťažovateľ mal v zmysle platného a účinného O. s. p. možnosť napriek nesprávnemu poučeniu uvedenému v predmetnom rozsudku podať odvolanie v konaní č. 2 C 1885/99 vedenom na Okresnom súde v Žiline v zákonom stanovenej 30-dňovej lehote, ktorú využil.

Krajský súd v Žiline je viazaný právom vo všetkých štádiách aplikácie práva a je povinný zabezpečiť ochranu práv a oprávnených záujmov účastníkov konania, v súlade s princípom spravodlivého procesu. V opačnom prípade by rozhodovacia činnosť súdu a jej výsledok (rozhodnutie súdu) v konkrétnom prípade boli postavené nad platnú právnu úpravu.

Sťažovateľ sa nestotožňuje ani s právnym názorom Najvyššieho súdu vyjadreného v uznesení zo dňa 1. augusta 2005, ktorým odmietol dovolanie sťažovateľa, v ktorom, ako už bolo vyššie uvedené vychádza z ustanovenia § 372i ods. 1 O. s. p. v znení zákona č. 353/2003 Z. z., podľa ktorého sa ustanovenia tohto zákona použijú aj na konania začaté pred jeho účinnosťou, ak nie je ďalej ustanovené inak. Právne účinky úkonov, ktoré v konaní nastali pred nadobudnutím účinnosti tohto zákona, zostávajú zachované. Najvyšší súd pri tom vychádza zo skutočnosti, že právne účinky úkonov, ktoré nastali pred účinnosťou zákona č. 353/2003 Z. z. zostávajú zachované, čo sťažovateľ nespochybňuje. Najvyšší súd však opomenul, že právny účinok odvolania, konkrétne začatie plynutia odvolacej lehoty, nenastal pred účinnosťou zákona č. 353/2003 Z. z., ale až po nej. Podľa § 204 ods. 1 O. s. p. totiž lehota na podanie odvolania začína plynúť dňom doručenia príslušného rozhodnutia súdu. Účinky predmetného rozsudku voči sťažovateľovi nastali teda až dňom jeho doručenia dňa 26. 09. 2003, teda už v čase účinnosti zákona č. 353/2003

Z. z. Z tohto dôvodu zastáva sťažovateľ názor, že v tomto prípade nejde o uplatnenie neprípustnej pravej retroaktivity, tak ako to v odôvodnení svojho rozhodnutia tvrdí Najvyšší súd, práve naopak, takáto retroaktivita bola uplatnená v rozhodnutiach Krajského súdu v Žiline a Najvyššieho súdu.

Podaním odvolania v 30-dňovej lehote podľa zákona 353/2003 Z. z. sa nemenili právne účinky úkonov súdu ani účastníkov, ktoré nastali pred nadobudnutím účinnosti zákona č. 353/2003 Z. z. Právne účinky úkonov účastníkov a súdu zostali zachované. Predĺženie odvolacej lehoty z 15 dní na 30 dní na základe zákona č. 353/2003 Z. z. neznamenal a ani nemohlo znamenať zásah do práv účastníkov konania, ktoré v konaní získali (ktoré im v konaní vznikli) pred účinnosťou tohto právneho predpisu. Súd a účastníci konania podľa nášho názoru majú právo na tie procesné úkony, ktoré im v čase vykonania úkonu zákon priznáva a tieto úkony majú účinky, ktoré im priznáva platný a účinný právny predpis. Právo na vykonanie úkonu vzniklo sťažovateľovi po doručení rozsudku, teda za účinnosti zákona č. 353/2003 Z. z. a účinok tohto úkonu nemal vplyv na predchádzajúce úkony súdu a účastníkov konania.

Ustanovenie § 372i O. s. p. nemožno posudzovať ako zakladajúce pravú retroaktivitu. V tomto prípade ide o retroaktivitu nepravú, pretože citované ustanovenie zakotvilo, že odo dňa účinnosti nového zákona sa posudzujú právne následky právnych - v tomto prípade procesných úkonov, ktoré nastali po účinnosti nového zákona, podľa nového zákona. Nepravá retroaktivita je prirodzeným dôsledkom zmien právnych predpisov a v právnom štáte akceptovanou skutočnosť.

Pokiaľ Najvyšší súd dospel k záveru, že ustanovenie § 372i O. s. p. založilo v právnom štáte neprípustnú pravú retroaktivitu, mal postupovať v súlade s ustanovením §109 ods. 1 písm. b) O. s. p. Podľa názoru sťažovateľa však v tejto veci vyložil ustanovenie § 372i O. s. p. v rozpore s jeho gramatickým výkladom, základnými procesnými zásadami a princípmi právneho štátu a postupoval v rozpore so zákonom.».

Na základe uvedených skutočností sťažovateľka navrhuje, aby ústavný súd po predbežnom prerokovaní prijal jej sťažnosť na ďalšie konanie a po vykonaní dokazovania vydal tento nález:

„Uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 1. 8. 2005 vydaným v konaní vedenom na tomto súde pod sp. zn. 1 Cdo 100/2005 bolo porušené základné právo sťažovateľa na súdnu a inú právnu ochranu zakotvené v článku 46 ods. 1 Ústavy SR.

Ústavný súd SR zrušuje uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 01. 08. 2005 vydané v konaní vedenom na tomto súde pod sp. zn. 1 Cdo 100/2005.

Ústavný súd SR prikazuje Najvyššiemu súdu SR, aby obnovil stav pred porušením základného práva a slobody, t. j. aby dovolanie sťažovateľa zo dňa 10. 2. 2005 v právnej veci vedenej na Najvyššom súde Slovenskej republiky pod č. k. 1 Cdo 100/05 prijal a prejednal v dovolacom konaní.“

Ústavný súd predbežne prerokoval sťažnosť sťažovateľky na neverejnom zasadnutí senátu podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a keďže nezistil dôvody na jej odmietnutie podľa § 25 ods. 2 citovaného zákona, rozhodol uznesením č. k. II. ÚS 240/05-13 z 1. decembra 2005 o jej prijatí na ďalšie konanie.

Po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd vyzval 20. decembra 2005 sťažovateľku a predsedu najvyššieho súdu, aby sa vyjadrili k otázke vhodnosti ústneho pojednávania, a predsedu najvyššieho súdu zároveň vyzval, aby sa vyjadril aj k sťažnosti.

Právny zástupca sťažovateľky v odpovedi na výzvu oznámil ústavnému súdu listom z 22. decembra 2005 (doručným ústavnému súdu 27. decembra 2005), že súhlasí s tým, aby sťažnosť bola prerokovaná bez ústneho pojednávania.

Predseda občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu v stanovisku k sťažnosti sťažovateľky okrem iného uviedol:

«... 1. každý demokratický štát ochranu subjektívnym právam len ponúka, ale nevnucuje a práva patria len bdelym (vigilantibus iuris).

Sťažovateľ bol prítomný na pojednávaní, na ktorom súd vyhlásil rozsudok vo veci samej, ktorého súčasťou bolo aj poučenie o opravnom prostriedku a lehote, v ktorej tento

opravný prostriedok bolo potrebné podať. Ak sa sťažovateľ s týmto poučením nestotožnil a odvolanie v určenej 15-dňovej lehote nepodal, táto skutočnosť podľa nás sama osebe nezakladá zásah do jeho základných práv.

Konanie pred Ústavným súdom SR nie je konaním, v ktorom by bolo možné napravnovať to, čo účastník konania v predchádzajúcom konaní pred všeobecným súdom svojím vlastným postupom (nečinnosťou) zanedbal, keď si riadne a včas nehájil svoje práva, hoci tak urobiť mohol a mal (vigilantibus iura).

2. Ústavný súd nie je v zásade oprávnený zasahovať bez ďalšieho do rozhodovania všeobecných súdov, ako ani vykonávať výklad právnych predpisov, ktorý je spravidla celkom a predovšetkým primárne zverený do výlučnej právomoci všeobecných súdov.

Krajský súd v Žiline pri rozhodovaní o oneskorene podanom opravnom prostriedku sťažovateľa, postupoval štandardným postupom ako všetky všeobecné súdy SR, takže ani Najvyšší súd nemohol konštatovať jeho pochybenie pri výklade jednoduchého práva. Dovolací súd sa nemohol stotožniť s právnym názorom sťažovateľa - ktorý opakuje aj v podanej sťažnosti - z dôvodu, lebo

a) pri jeho akceptácii by bola porušená zásada rovnosti účastníkov, ktorá vyjadruje skutočnosť, že účastníci konania musia stáť pred súdom v rovnom postavení bez toho, že by bola jedna alebo druhá strana akokoľvek procesne zvýhodnená (tzv. rovnosť zbraní).

- táto zásada by bola porušená napr. aj tým, že kto rešpektuje súdne rozhodnutie, má 15 dňovú lehotu a kto ho neakceptuje, lehota sa mu predlžuje na „novozákonnú“ 30 dňovú, alebo ak ten istý rozsudok bol doručený jednému účastníkovi pred 1. 9. 2003, tento mal k dispozícii len 15 dňovú lehotu a druhému účastníkovi, ktorému bol rozsudok doručený po 1. 9. 2003, patrila dlhšia lehota (30-dňová), atď.

b) Sťažovateľ akosi opomína, že procesným úkonom je aj rozhodnutie súdu. Pre prejav vôle súdu, ktorý má povahu rozsudku, predpisuje zákon, platný a účinný v čase jeho robenia, určité náležitosti, medzi ktoré sa zahŕňa aj poučenie o opravných prostriedkoch. Rozsudkom je súd viazaný len čo ho vyhlásil (§ 156 ods. 3 OSP); to znamená, že vyhlásené rozhodnutie, vrátane poučenia o možnosti, lehote a podmienkach opravného konania, už nemôže sám od seba dodatočne zmeniť, aj keď sa prípadne zmenila právna úprava (z ktorej súd inak pri rozhodovaní vychádzal), v čase doručovania rozhodnutia a pod.

Rozhodovacia prax všetkých senátov občianskoprávneho kolégia NS SR je totožná s

praxou senátov, ktorých rozhodnutia sú už napadnuté ústavnou sťažnosťou, preto v ďalšom poukazujeme na dôvody uvedené v napadnutých rozhodnutiach.

Vzhľadom na to, že nemáme žiadne ďalšie návrhy, súhlasíme s tým, aby US SR rozhodol bez našej prítomnosti. Keďže obsah nášho spisu sp. zn. I Cdo 100/05 tvoria len rovnopisy napadnutého uznesenia NS SR, k vyjadreniu pripájame len jeden jeho exemplár.“

II.

Základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy zaručuje, že každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Do obsahu základného práva na súdnu ochranu patrí aj ochrana, ktorá sa účastníkovi poskytuje v dovolacom konaní, t. j. v konaní, v ktorom sa na základe mimoriadneho opravného prostriedku domáha ochrany pred dovolacím súdom z dôvodov, ktoré výslovne upravuje procesné právo. Jedným z takýchto dôvodov je aj odňatie možnosti konať pred súdom [§ 237 písm. f) Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“)]. Ak účastník konania splní predpoklady vyžadované zákonom pre poskytnutie ochrany v mimoriadnom opravnom konaní, všeobecný súd mu túto ochranu musí poskytnúť v rozsahu, v akom sa preukáže existencia dôvodu na poskytnutie súdnej ochrany v takom konaní. Poskytnutie takej ochrany však neznamená len úspech v mimoriadnom opravnom konaní, ale každé rozhodnutie, ktoré odpovedá na obsah dovolania ústavne súladným spôsobom v rozsahu upravenom zákonom (čl. 46 ods. 4 ústavy).

Podľa stabilizovanej judikatúry ústavného súdu (napríklad IV. ÚS 77/02) do obsahu základného práva na súdnu ochranu patrí právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá má základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon. To platí aj pre výklad a používanie procesnoprávných predpisov (čl. 46 ods. 4, čl. 51 ods. 1 ústavy), ktoré upravujú podmienky konania, ku ktorým patria aj procesné podmienky dovolacieho konania

ako mimoriadneho opravného postupu najvyššieho súdu. Napokon treba uviesť, že tento záver sa vzťahuje aj na výklad a na používanie prechodných ustanovení zákonov vrátane Občianskeho súdneho poriadku.

Základným dôvodom na tvrdenie sťažovateľky, že došlo k porušeniu jej základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, je to, že krajský súd aj dovolací súd nesprávne interpretovali a použili § 204 ods. 1 OSP po novele Občianskeho súdneho poriadku vykonanej zákonom č. 353/2003 Z. z. účinné od 1. septembra 2003. Preto došlo k odmietnutiu odvolania aj dovolania proti uzneseniu krajského súdu.

Sťažovateľka napáda túto časť odôvodnenia uznesenia najvyššieho súdu:

„V danej veci Okresný súd v Žiline 23. 5. 2003 vyhlásil rozsudok, odôvodnil ho a dal právne poučenie o opravnom prostriedku. Vzhľadom na to, že právne účinky vyhlásenia rozsudku zostali podľa prechodného ustanovenia § 372i ods. 1 O. s. p. zachované, súd prvého stupňa v písomne vyhotovenom rozsudku správne poučil účastníkov, že odvolanie proti nemu je možné podať do pätnástich dní od jeho doručenia (§ 204 ods. 1 O. s. p. v znení do 31. augusta 2003). Pätnásťdňová odvolacia lehota uplynula žalovanému 11. októbra 2003 (pozn. sťažovateľa - lehota v skutočnosti uplynula až 13. októbra 2003), urobil tak po uplynutí zákonnej lehoty určenej ustanovením § 204 ods. 1 O. s. p. v znení do 31. augusta 2003.“

Z uvedeného vyplýva, že odvolacia lehota na podanie riadneho opravného prostriedku začala sťažovateľke plynúť počas účinnosti § 204 ods. 1 OSP, ktorý do 1. septembra 2003 upravoval 15-dňovú lehotu a po tomto dátume už 30-dňovú lehotu. Lehota na podanie odvolania však končila 13. októbra 2003, t. j. za účinnosti novely Občianskeho súdneho poriadku vykonanej zákonom č. 353/2003 Z. z. Po 1. septembri 2003 mohol každý účastník konania podať odvolanie do 30 dní od doručenia rozsudku.

Podľa § 372i OSP (Prechodné ustanovenia účinné od 1. septembra 2003) ustanovenia tohto zákona vrátane toho, ktoré predĺžilo lehotu na podanie odvolania proti rozsudku na 30 dní, sa použijú na konanie začaté pred jeho účinnosťou, ak nie je ďalej ustanovené inak.

Právne účinky úkonov, ktoré v konaní nastali pred nadobudnutím účinnosti tohto zákona, zostávajú zachované. K úkonom v občianskom súdnom konaní patria aj rozhodnutia súdov.

K tomuto názoru najvyššieho súdu ústavný súd uvádza, že pod právnymi účinkami rozhodnutí rozumieme platnosť (viazanosť súdu rozhodnutím po jeho vyhlásení, vyhotovení alebo doručení), právoplatnosť a (predbežnú) vykonateľnosť, ktoré nastávajú vždy, ak nedôjde k odloženiu týchto účinkov v dôsledku úkonov účastníkov konania. K právnym účinkom rozhodnutia preto nemožno radiť aj obsah rozhodnutia, ku ktorému patrí aj poučenie o možnosti použiť opravný prostriedok. Takéto poučenie nemá žiaden účinok, je iba plnením osobitnej oznamovacej povinnosti súdu (§ 5 OSP a iné), ktorej obsah sa môže meniť (a aj sa mení) v dôsledku zákonnej úpravy. To, že takéto poučenie nemá žiaden účinok, potvrdzuje aj stabilná prax opravných súdov v občianskom súdnom konaní, podľa ktorej nesprávne poučenie o možnosti podať opravný prostriedok (napríklad, ak sa v poučení súdneho rozhodnutia uvádza, že účastník môže podať odvolanie, hoci podľa Občianskeho súdneho poriadku odvolanie nie je prípustné), nezakladá žiadne účinky, najmä nevytvára procesné právo na podanie odvolania. Rozhoduje totiž len znenie zákona, a nie obsah poučenia.

Na objasnenie tohto interpretačného výsledku, ktorý má význam pre splnenie predpokladov prístupu k súdnej ochrane poskytovanej dovolacím súdom (čl. 46 ods. 4 ústavy), v tomto prípade treba uviesť, že právnymi účinkami úkonov, ktoré v konaní nastali pred nadobudnutím účinnosti tohto zákona a majú zostať zachované, sú účinky spojené s úkonmi súdu a účastníkov konania, ktoré s nimi spájala (prípadne nespájala) predchádzajúca právna úprava.

Takými účinkami nemôžu byť lehoty a úprava z hľadiska ich začatia, plynutia a trvania. Všeobecným prechodným (časovým ustanovením) Občianskeho súdneho poriadku o lehotách je totiž § 356 OSP, podľa ktorého: Pre lehoty, ktoré sa v deň, keď tento zákon nadobudol účinnosť, ešte neskončili, platia ustanovenia tohto, t. j. nového zákona. Ak však zákon doteraz ustanovoval dlhšiu lehotu, skončí sa až v tomto neskoršom čase. Lehota

na podanie sťažnosti pre porušenie zákona sa neskončí skôr ako šesť mesiacov odo dňa, keď tento zákon nadobudol účinnosť.

Ustanovenie § 372i ods. 1 OSP nemá žiadnu zmienku o lehotách na odvolanie, len v odseku 4 uvádza lehotu v postupe súdu pri vydávaní predbežných opatrení. Okrem toho prvá veta tohto ustanovenia vyjadřila trvale platnú zásadu v procesnom práve o časových hraniciach procesných zákonov, tak ako bola prvý raz vyjadřená v § 356 OSP.

Vychádzajúc z tohto definovania účinkov súdnych rozhodnutí v spojitosti s § 356 OSP ústavný súd je toho názoru, že základom pre ústavne súladný výklad § 372i ods. 1 OSP vo vzťahu k posudzovanej otázke je použitie len prvej vety tohto ustanovenia, podľa ktorej: „Ustanovenia tohto zákona sa použijú aj na konanie začaté pred jeho účinnosťou“, čo znamená na také konania, ktoré právoplatne neskončili do účinnosti novely Občianskeho súdneho poriadku vykonanej zákonom č. 353/2003 Z. z. To je aj prípad sťažovateľky, ktorej konanie k 1. septembru 2003 právoplatne neskončilo.

Sťažovateľka preto mohla podľa názoru ústavného súdu požiadať o súdnu ochranu v odvolacom konaní do 30 dní od doručenia rozsudku Okresného súdu Žilina z 23. mája 2003, a nie, ako to judikoval najvyšší súd, iba do 15 dní od tohto doručenia. Z tohto záveru vyplýva aj to, že odvolací súd vo veci riadneho opravného prostriedku použitého proti rozsudku Okresného súdu Žilina z 23. mája 2003 odmietnutím odvolania odňal sťažovateľke možnosť konať pred opravným súdom, ktorú jej zaručoval čl. 46 ods. 4 a čl. 51 ods. 1 ústavy v spojení s § 204 ods. 1 OSP v znení účinnom od 1. septembra 2003. Takýto postup a rozhodnutie odvolacieho súdu zakladali dôvod na prístup k súdnej ochrane poskytovanej v mimoriadnom opravnom konaní pre zmätočnosť konania pred riadnym opravným súdom.

III.

Ak ústavný súd sťažnosti vyhovie, rozhodnutie, ktorým bolo porušené základné právo, zruší (§ 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde) a môže vec vrátiť na ďalšie konanie [§ 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde]. V danom prípade na ochranu základného práva

sťažovateľky bolo potrebné nielen rozhodnutie o odmietnutí dovolania zrušiť, ale aj vrátiť na ďalšie konanie, v ktorom najvyšší súd bude pokračovať v konaní v štádiu, v ktorom mu bolo dovolanie doručené. V ďalšom postupe je najvyšší súd viazaný právnym názorom ústavného súdu vysloveným v tomto rozhodnutí (§ 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde), a to v II. časti v predposlednom odseku. Najvyšší súd je tiež viazaný rozhodnutím o vrátení veci na ďalšie konanie, ktoré je vykonateľné jeho doručením (§ 56 ods. 7 zákona o ústavnom súde).

Ústavný súd rozhodol aj o úhrade trov konania úspešnej sťažovateľky, ktoré jej vznikli v súvislosti s jej zastupovaním v konaní pred ústavným súdom advokátom JUDr. P. H., a podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde priznal sťažovateľke úhradu trov konania 5 302 Sk za dva úkony právnej služby a dvakrát režijný paušál vychádzajúc z toho, že tieto úkony boli vykonané v roku 2005.

Trovy konania je najvyšší súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Podľa § 32 ods. 1 zákona o ústavnom súde sa k odôvodneniu tohto nálezu pripája odlišné stanovisko sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej a sudcu Alexandra Bröstla.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 18. januára 2006